

ANGLANDS MOSK

Erik Bech Jakobsen

Birkildboerne

Forord

Det er en kæmpe omvæltning og udvikling, der er sket i landbruget og i Birkild i de seneste 50 år, og det har ikke været uden omkostninger. Noget af det gamle fællesskab er forsvundet, der er ikke mange der har eget landbrug mere. Og man kan stille det spørgsmål kan mennesket blive ved, og hvor går grænsen?

I gamle dage var der kun 2-3 gårde i Birkild, der var »Sønder Birkild«, »Mellem Birkild« og »Nørre Birkild«.

Nu i 2009 er der igen 2-3 gårde i fuld drift: » Nørre Birkild«, og »Nørmark« m.f., de andre gårde er blevet nedlagt, opkøbt eller de er forpagtet ud for en årrække. For 50 år siden var der mange karle og piger på gårdene, men tjenestefolkene forsvandt, da mekaniseringen kom til Birkild, og med dem forsvandt også arbejdshestene.

Udviklingen lader sig ikke standse, og selvom den gjorde, ønsker vi vist ikke at gøre det. For hvor har vi mange goder i dag, som vi skal skønne på.

Jeg kom til Birkild 1966, blev gift med Tove og vi har boet i »Øster Birkild« siden. Jeg vil nu fortælle om livet på den tid og det jeg har læst og er blevet fortalt. Der er jo mange der har oplevet de samme ting, men har måske opfattet det på en anden måde, det kan jo også være, at de mennesker, som har fortalt, har husket forkert. Det har været meget interessant og lærerig, når jeg besøgte »De Birkboer«. En tak til min kone Tove, og til alle der har fortalt, om gamle dage og har lånt mig billeder til bogen.

God fornøjelse

Erik Bech Jakobsen

»Birkildboerne«

Oluf Nielsen skrev i 1895 bogen Hjerm og Ginding Herreder. Det er skrevet med gamle krøllede bogstaver, som er svære at læse. Her er nogle linjer om Asp sogn og 3 linjer om det han skrev i bogen om Birkild:

Asp Sogn.

Asp Sogn grænser mod Nord til Fjalling S., mod Øst til Vejrum S., mod Syd til Naur S., mod Vest til Møborg S. og Gudum S. Kirkens Afstand fra Holstebro er 1½ Mil. Sognets Fladeindhold er 4680 Tdr. Land med 115½ Tdt. Hfr. Jorderne ere for største Delen sandmuldede med en Del Eng og Kær. Imod Øst findes dog en Del lermuldet Jord imod Vejrum Sogneskæl. Imellem Asp Kirke og Vinde findes et for største Delen lynchlaabt, dog for en Del opdyrket Højdebrag, der fortsættes mod Vest over Birkild, der ogsaa ligger højt. Vinde By ligger lavt i en Kærstrækning, tilbids omgivet af Højdebrag. Sognets nordlige og østlige Del er noget fladt, dog med enkelte høje Partier. 1 Skole. Ialt i Sognet 90 Gaarde og Huuse med 477 Indbyggere (1880: 454, 1860: 383, 1840: 266, 1801: 237).

I Sognet findes:

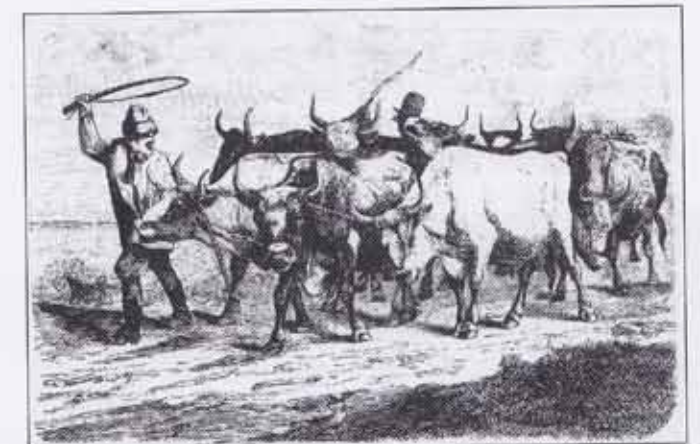
Birkild, der bestaar af Nørre Birkild, 1 Gaard, 1 Bolsted, 1 Huus, Mel Birkild, 1 Gaard, Sønder Birkild, 1 Gaard, 1 Bolsted, 2 Huuse, Nørmark, 2 Bolsteder, 1 Huus, Nørkjær, 1 Bolsted. Birkild var 1683 2 hele Gaarde og en Halvgaard, 1510 nævnes en Gaard i Bierkyndh.

Navnet udtales nu Bjertil og er maaske oprindelig Birkholt, Birkstov. Byen ligger højt.

Navnet Birkild omtales omkring 1510, da var det Bierkyndh. Men udtalen har ogsaa været Bjerkild/Bjergkilde. Først lidt om navnet. Det har ikke noget med ild og Birketræer at gøre, men det er en gammel tydning, at det kommer fra kilde. Det fortælles, at for 100 år siden var der i bakkensiden nede ved bækken vandfuld vad, hvor

der fandtes en boblende kilde. Ved dræning er den nu helt tørlagt. Ad Oldtidsvejen (Æ 99 Veje), som gik tæt forbi kilden, har mennesker færdedes i tusinder af år og slukket deres tørst ved bjergkilden, hvis navn sikkert var kendt viden om, både mod nord og syd, for der frøs vandet aldrig til, selv i de strengeste vintre. Der er i en beskrivelse af »Fousinggård«, skrevet en forklaring, om de ældste veje fra nord og vest i oldtiden, vist særlig fortsat over færgestedet ved Bur.

Der blev i sommeren 2008 fundet en gammel historisk bro ved Råsted Gammel Mølle, den er over 200 år gammel. En ny vejlov fra 1793 krævede alle nye broer på landeveje opført af sprængte og kløvede granitsten med dækstenene hugget til som planker. Egnens beboere samlede stenene fra stendysser og jættestuer.

Senere kom vejen til at gå over Naur, Måbjerg og Holstebro, men på strækningen Fousing Kirke-Linde var »Æ 99 Veje« (benævnelsen kommer nok af, at mange hjulspor over heden blev for dybe, og så kørte eller gik man bare ved siden af og lavede et nyt spor), som gik igennem Birkild, resterne af en af Danmarks ældste veje. Kvægdrifterne fra Thy bevægede sig mod markederne i Husum, og der trampede i 1600-årene de fjendtlige roverskarer på deres plyndringstogter efterladende sig en udplyndret, sultende befolkning – ikke mindst i Birkild og Linde. Vejene nordfra gik over Agger-Thyborøn-Lemvig. Denne trafik fik dog en brat ende, da Vesterhavet løb igennem og lavede Thyborøn kanal i 1839. Andre veje gik over Oddersund med en tømmerflåde, videre over Resen

og i gamle beretninger står der, at der også var et færge-
sted ved »Nr. Ørvejle« i Fousing og »Fousinggård«. Det
må have været ret blæsende, husk på at klosterhedens
plantage først begyndte plantningen af træer omkring
1870. Så de store kvægflokke kom næsten her forbi.

Birkild bestod indtil 1833 kun af 3 gårde, som kaldtes for
»Sønder Birkild«, »Mellem Birkild« og »Nørre Birkild«. Huse
var der ingen af, men et samlet jordtilliggende på
600 tdr. land og knap 11 tdr. hartkorn. Det var jo mest
store hedearealer, som der var nogle får og enkelte krea-
turer, der fik føden på. Det har været nogle små hede-
gårde, fattige var de. Der var en gammel talemåde, at
når en fra Birkild kom sammen med andre mennesker
sagde folk. »Åh, Herregud, er du fra Birkild«. Der gik
også vittigheder om, at der skulle 3 Birkildboere til et
menneske. Sikkert er det i hvert fald, at beboerne som
regel var fattige og tit måtte have forskellige bierhverv
for at få føden. Landbruget gav ikke stort udbytte og
foruden føden skulle der jo betales landgilde (afgift)
til herremanden på »Lindtorp«. Det var der birkild-
bønderne gik til hoveri. I »Mellem Birkild« brændtes
der brændevin, og for et par hundrede år siden, da
man begyndte at spise kartofler, fandt nogle ud af, at
man også kunne bruge dem til brændevinsproduktion.
Præsterne sagde, at det var djævlens værk. Kartoflerne
kunne også bruges i flydende form. Der var mere
end 2500 lovlige brænderier, men der blev brændt
brændevin næsten i hvert hjem, for ligesom enhver
husmor skulle kunne koge grød af korn, skulle hun
også kunne lave brændevin af kartofler eller korn. Man

kunne få dobbelt så meget brændevin ud af en tønde
rug ved brænding, som hvis man solgte rugen og købte
brændevin for pengene. Samtidig sparede man fragten,
og man havde affaldsstofferne til dyrene. Ikke kun til
gårdens eget brug, men også til salg blev der brændt,
og der var mange, der hentede brændevin i »Mellem
Birkild«, særlig dem som dengang havde smugkroer.
Den første recept på fremstilling af brændevin – som
også kendes under navnet akvavit og betyder livets
vand, er fra 1235. Da anvendte man ren druevin, og
brændevinen blev solgt i små portioner som medicin.
Indtil 1689 hørte brændevin til de almindelige huslige
aktiviteter, hvor kongen ved lov, forbød al brænding
af brændevin på landet for ikke-privilegerede. Til dem
hørte bl.a. herregårde, præsten og degnen, der fortsat
havde lov til at brænde til eget forbrug indtil 1773. Kro-
er kunne dog fortsætte lidt længere. Efterhånden som
brændevinsbrænding i landet ved lov blev forbudt, så
måtte birkildboere også standse deres forretning. Når
kontrollørerne kom for at se efter, blev brændevinsred-
skaberne gemt, og der blev anvendt både snildhed og
list for at aflede kontrollørernes opmærksomhed. Hvor
redskaberne blev af, ved man ikke noget om.

I »Sønder Birkild« brændtes der mursten, og der var en
ovn vest for gården. Det var Jens Bundgård, som byggede
den, og han brændte mursten fra omkring 1868-1885. Det
var gode mursten, og de blev brugt i 22 sogne rundt om-
kring. Han var meget dygtig og havde lært snedkerhånd-
værk. Han kunne reparere ure og musikinstrumenter, og
han kunne selv tække sine huse, men der blev ikke meget
tid til landbrugsarbejdet, så det blev meget forsømt.

I nyere tid har Gustav Byskov Nielsen, fra ca. 1975 og til
ca. 1990 kørt med en ammoniak nedfælder og nedfældet
flydende ammoniak NH₃. rundt på mange marker, både
i »Nørre Birkild« og hos de landmænd, som bestilte ham
til det om foråret i nyopharvet jord. Det var en god måde
at give markerne kvælstofgødning på, men det var tit af-
ten og natarbejde i det travle forår. Gustav Nielsen kørte
først med en MF 185 traktor. Derefter købte han en større
traktor, en MF 698, den havde dog ikke 4-hjuls-træk. Se-
nere blev det umoderne med flydende ammoniak, men
herom senere.

I 1966 var der mere sammenhold end nu i 2007. Vi var
rundt på de forskellige gårde og huse til nabokaffe en-
gang i løbet af vinteren. Kaffe og mange forskellige slags,
brød, boller og kager. Nogle steder fik vi frugt før vi skulle
hjem. Mændene var en tur i stalden for at se på køer og
grise, og det kunne nok lugte både af ko, gris og ensilage

»Birkildboerne«

Oluf Nielsen skrev i 1895 bogen Hjern og Ginding
Herreder. Det er skrevet med gamle krøllede bogstaver,
som er svære at læse. Her er nogle linjer om Asp sogn og
3 linjer om det han skrev i bogen om Birkild:

Asp Sogn.

Asp Sogn grænser mod Nord til Fåsing S.,
mod Øst til Vejrum S., mod Syd til Naur S.,
mod Vest til Rørborg S. og Gudum S. Kirkens
Afstand fra Holstebro er 1½ Mil. Sognets Flade-
indhold er 4680 Tdr. Land med 115½ Tdr. Hfr.
Jorderne ere for største Delen sandmuldede med en
Del Eng og Kær. Imod Øst findes dog en Del
lermuldet Jord imod Vejrum Sognesæl. Imellem
Asp Kirke og Vinde findes et for største Delen
lyngklædt, dog for en Del opdyrket Højedrag, der
fortsættes mod Vest over Birkild, der ogsaa ligger
højt. Vinde By ligger lavt i en Kærstrækning,
tildels omgivet af Højedrag. Sognets nordlige og
østlige Del er noget fladt, dog med enkelte højere
Partier. 1 Stole. Ialt i Sognet 90 Gaarde og
Huse med 477 Indbyggere (1880: 454, 1860: 383,
1840: 266, 1801: 237).

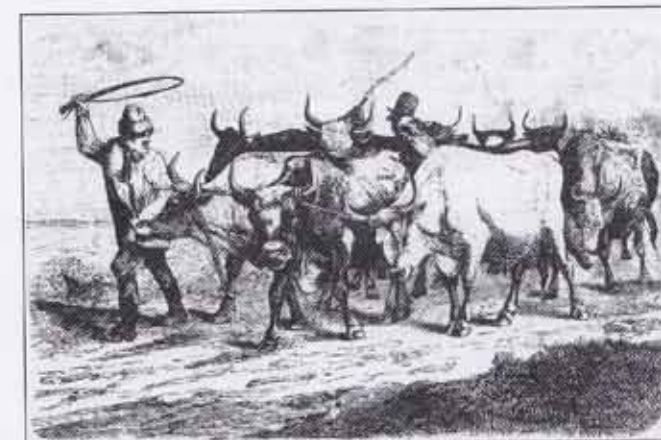
I Sognet findes:

Birkild, der bestaar af Nørre Birkild, 1
Gaard, 1 Bolsted, 1 Hus, Mel Birkild, 1 Gaard,
Sønder Birkild, 1 Gaard, 1 Bolsted, 2 Huse,
Kærmark, 2 Bolsteder, 1 Hus, Kærtjør, 1
Bolsted. Birkild var 1683 2 hele Gaarde og en
Halvgaard, 1510 nævnes en Gaard i Bierthyndh.
Navnet udtales nu Bjertil og er maaske oprindelig
Birkholt, Birkstov. Byen ligger højt.

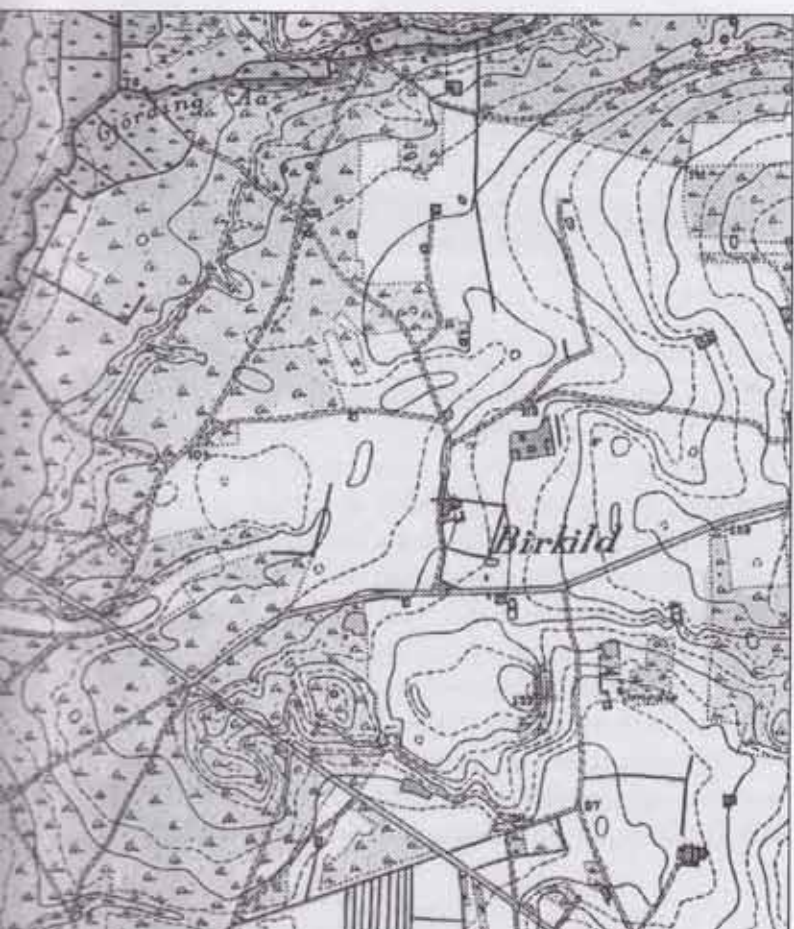
Navnet Birkild omtales omkring 1510, da var det
Bierthyndh. Men udtalen har også været Bjerkild/Bjerg-
kilde. Først lidt om navnet. Det har ikke noget med ild og
birketræer at gøre, men det er en gammel tyding, at det
kommer fra kilde. Det fortælles, at for 100 år siden var
der i bakkesiden nede ved bækken vandfuld vad, hvor

der fandtes en boblende kilde. Ved dræning er den nu
helt tørlagt. Ad Oldtidsvejen (Æ 99 Veje), som gik tæt
forbi kilden, har mennesker færdedes i tusinder af år
og slukket deres tørst ved bjergkilden, hvis navn sikkert
var kendt viden om, både mod nord og syd, for der frøs
vandet aldrig til, selv i de strengeste vintre. Der er i en
beskrivelse af »Fousinggård«, skrevet en forklaring, om
de ældste veje fra nord og vest i oldtiden, vist særlig fort-
sat over færgestedet ved Bur.

Der blev i sommeren 2008 fundet en gammel historisk
bro ved Råsted Gammel Mølle, den er over 200 år gam-
mel. En ny vejlov fra 1793 krævede alle nye broer på
landeveje opført af sprængte og kløvede granitsten med
dækstenene hugget til som planker. Egnens beboere sam-
lede stenene fra stendysser og jættestuer.

Senere kom vejen til at gå over Naur, Måbjerg og Hol-
stebro, men på strækningen Fousing Kirke-Linde var
»Æ 99 Veje« (benævnelsen kommer nok af, at mange
hjulspor over heden blev for dybe, og så kørte eller gik
man bare ved siden af og lavede et nyt spor), som gik
igennem Birkild, refterne af en af Danmarks ældste veje.
Kvægdrifterne fra Thy bevægede sig mod markederne
i Husum, og der trampede i 1600-årene de fjendtlige
røverskarer på deres plyndringstogter efterladende sig en
udplyndret, sultende befolkning – ikke mindst i Birkild
og Linde. Vejene nordfra gik over Agger-Thyborøn-Lem-
vig. Denne trafik fik dog en brat ende, da Vesterhavet løb
igennem og lavede Thyborøn kanal i 1839. Andre veje gik
over Oddersund med en tømmerslåde, videre over Resen

Markkort ca. 1870

og i gamle beretninger står der, at der også var et færge-
sted ved »Nr. Ørvejle« i Fousing og »Fousinggård«. Det
må have været ret blæsende, husk på at klosterhedens
plantage først begyndte plantningen af træer omkring
1870. Så de store kvægflokke kom næsten her forbi.

Birkild bestod indtil 1833 kun af 3 gårde, som kaldtes for
»Sønder Birkild«, »Mellem Birkild« og »Nørre Birkild«.
Huse var der ingen af, men et samlet jordtilliggende på
600 tdr. land og knap 11 tdr. hartkorn. Det var jo mest
store hedearealer, som der var nogle får og enkelte krea-
turer, der fik føden på. Det har været nogle små hede-
gårde, fattige var de. Der var en gammel talemåde, at
når en fra Birkild kom sammen med andre mennesker
sagde folk. »Åh, Herregud, er du fra Birkild«. Der gik
også vittigheder om, at der skulle 3 Birkildboere til et
menneske. Sikkert er det i hvert fald, at beboerne som
regel var fattige og tit måtte have forskellige bierhverv
for at få føden. Landbruget gav ikke stort udbytte og
foruden føden skulle der jo betales landgilde (afgift)
til herremanden på »Lindtorp«. Det var der birkild-
bønderne gik til hoveri. I »Mellem Birkild« brændtes
der brændevin, og for et par hundrede år siden, da
man begyndte at spise kartofler, fandt nogle ud af, at
man også kunne bruge dem til brændevinsproduktion.
Præsterne sagde, at det var djævlens værk. Kartoflerne
kunne også bruges i flydende form. Der var mere
end 2500 lovlige brænderier, men der blev brændt
brændevin næsten i hvert hjem, for ligesom enhver
husmor skulle kunne koge grød af korn, skulle hun
også kunne lave brændevin af kartofler eller korn. Man

kunne få dobbelt så meget brændevin ud af en tønde
rug ved brænding, som hvis man solgte rugen og købte
brændevin for pengene. Samtidig sparede man fragten,
og man havde affaldsstofferne til dyrene. Ikke kun til
gårdens eget brug, men også til salg blev der brændt,
og der var mange, der hentede brændevin i »Mellem
Birkild«, særlig dem som dengang havde smugkroer.
Den første recept på fremstilling af brændevin – som
også kendes under navnet akvavit og betyder livets
vand, er fra 1235. Da anvendte man ren druevin, og
brændevinen blev solgt i små portioner som medicin.
Indtil 1689 hørte brændevin til de almindelige huslige
aktiviteter, hvor kongen ved lov, forbød al brænding
af brændevin på landet for ikke-privilegerede. Til dem
hørte bl.a. herregårde, præsten og degnen, der fortsat
havde lov til at brænde til eget forbrug indtil 1773. Kro-
er kunne dog fortsætte lidt længere. Efterhånden som
brændevinsbrænding i landet ved lov blev forbudt, så
måtte birkildboere også standse deres forretning. Når
kontrollørerne kom for at se efter, blev brændevinsred-
skaberne gemt, og der blev anvendt både snildhed og
list for at aflede kontrollørernes opmærksomhed. Hvor
redskaberne blev af, ved man ikke noget om.

I »Sønder Birkild« brændtes der mursten, og der var en
ovn vest for gården. Det var Jens Bundgård, som byggede
den, og han brændte mursten fra omkring 1868-1885. Det
var gode mursten, og de blev brugt i 22 sogne rundt om-
kring. Han var meget dygtig og havde lært snedkerhånd-
værk. Han kunne reparere ure og musikinstrumenter, og
han kunne selv tække sine huse, men der blev ikke meget
tid til landbrugsarbejdet, så det blev meget forsømt.

I nyere tid har Gustav Byskov Nielsen, fra ca. 1975 og til
ca. 1990 kørt med en ammoniak nedfælder og nedfældet
flydende ammoniak NH₃. rundt på mange marker, både
i »Nørre Birkild« og hos de landmænd, som bestilte ham
til det om foråret i nyopharvet jord. Det var en god måde
at give markerne kvælstofgødning på, men det var tit af-
ten og natarbejde i det travle forår. Gustav Nielsen kørte
først med en MF 185 traktor. Derefter købte han en større
traktor, en MF 698, den havde dog ikke 4-hjuls-træk. Se-
nere blev det umoderne med flydende ammoniak, men
herom senere.

I 1966 var der mere sammenhold end nu i 2007. Vi var
rundt på de forskellige gårde og huse til nabokaffe en-
gang i løbet af vinteren. Kaffe og mange forskellige slags
brød, boller og kager. Nogle steder fik vi frugt før vi skulle
hjem. Mændene var en tur i stalden for at se på køer og
grise, og det kunne nok lugte både af ko, gris og ensilage

Markkort ca. 1900

m.m., når vi kom ind igen. Der blev sunget nogle sange
fra Hjemlandstoner eller fra salmebogen. Der var også
nogle, som bad en bøn, før vi tog hjem ved midnatstid.
Det var hyggeligt med de aftener, og det gav et godt sam-
menhold. Det er ikke sådan, at vi ikke kommer hinanden
ved nu, jo, jo, det gør vi da, men det er jo ikke land-
mænd, der bor på gårdene mere og de nye naboer har jo
ikke en fælles landbrugsinteresse at tale om, markarbej-
de, dyr, maskinerne og vejret, som er meget afgørende i
landbruget.

Nogle af de nye, som er kommet til, arbejder i nabobyer,
Holstebro, Struer og Lemvig og har der deres omgangs-
kreds, men vi er jo alle Birkildboer. Når der var f.eks.
bryllup eller solvbryllup, kom der nogle naboer og
satte en æresport op. Den var pyntet med blomster og
grene fra træer og buske. Man købte ikke noget, men
man fik somme tider lov til at tage grene i Statsskoven,
Klosterhede Plantage. Så stod 4-6 nabomænd og koner
og klippede grene og bandt dem om porten (to stolper
med overlægger). Sommetider kom buketter af blom-
ster i plastikposer med vand. Der kunne lånes lys hos
elektrikeren Svend Erik Byskov Jensen, Ølby. Der var en
kasse med lys, hvorpå der stod TILLYKKE på den ene side
og VELKOMMEN på den anden. Ledningen med 30-40
kulørte elpærer blev viklet rundt om æresporten. Lednin-
gens samlinger blev lagt ind i plastikposer, hvis det skulle
blive regnvejrs. Så blev der trykket på knappen, FLOT! Så-
dan en æresport kunne godt stå og lyse flere aftener efter

festen. Sommetider blev man budt indenfor til kaffe efter
vi havde stillet æresporten op. Ved solvbryllup var det tit
børnene der var til stede for at lave kaffe. Solvbrud og
gom måtte ikke se æresporten før selve dagen. Der blev
også samlet ind og købt gave. Et par naboer tog enten
til Struer eller Holstebro for at købe gave. Man sås også
til forskellige møder: »Samtalemøder« eller over et skrift-
sted eller nogle vers fra et kapitel fra Bibelen, der var
også kvindemøder og symøder m.m. Men selvom vi ikke
snakkede sammen så tit, var/er der altid en god stem-
ning, hvor end Birkildboerne mødtes. Ferdinand Hede-
gård som havde Mellem Birkild fra 1943-1973 solgte
gården og han og Anna flyttede til Linde, hvor de havde
bygget et hus sagde (engang omkring 1975), at man al-
tid kunne høre hvor Birkildboerne sad ved en fest. De
drillede hinanden, fortalte vittigheder og hvis en havde
været uheldig, kørt fast med traktoren eller der var striber
i kornet, ja så drillede man hinanden. Ja det gør man også
her i 2007, men nu er vi ikke sammen så tit, men derfor
er vi stadig de samme Birkildboere, som i gamle dage.

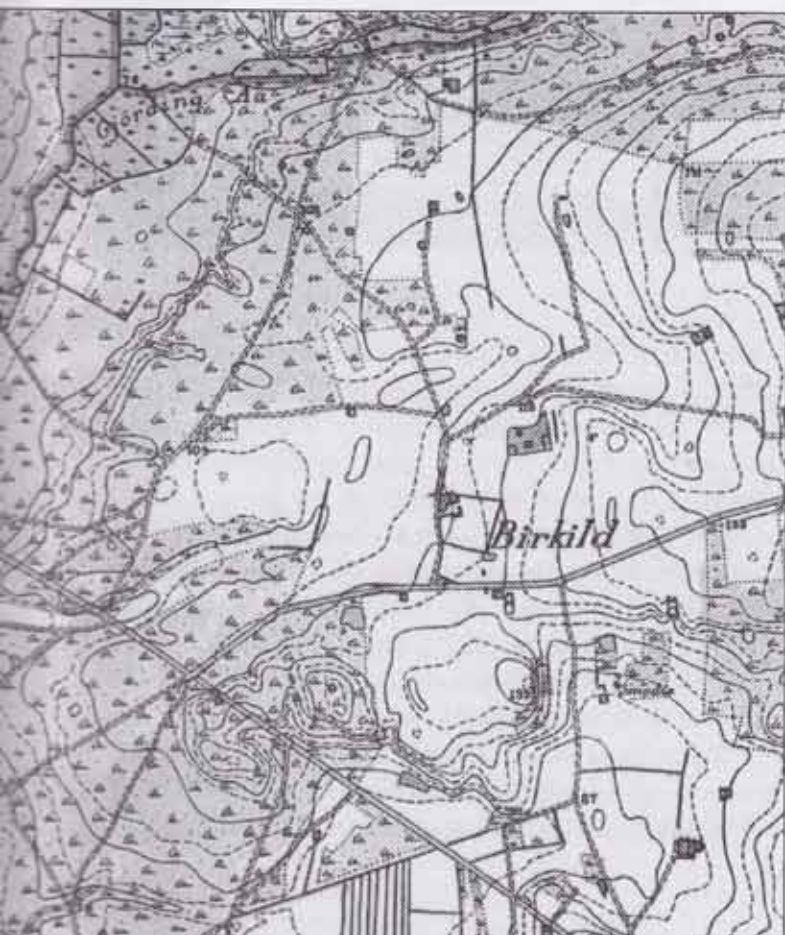
»Er jydten stadig stærk og sej?« Det vil sige, hvis der er en
som har brug for hjælp, så er vi der.

Der har i mange tusinde år boet folk i og omkring Birkild
– det beviser alle de stenøkser, stendolke og potteskår,
som er fundet.

Jeg vil nu prøve at fortælle om de forskellige gårde og
huse her i Birkild. Jeg købte »Øster Birkild« 3. maj 1966,
så jeg har hørt og set en masse ting her i Birkild. Der
er selvfølgelig mange, som har set de samme ting, men
har opfattet det på en anden måde. Her kommer min
»Birkildboerne«.

Peder Christensen skrev bogen om Ølby-Asp og Fousing
sogne i 1959. Fortsættelse af afsnittet om Birkild, skrevet
af Erik Bech Jakobsen, som kom til Birkild i 1966 og blev
gift med Tove Sakariasen fra Fousing.

Kommer man fra Asp i bilen og kører mod vest ad Bækvej,
kommer man forbi den gamle grusgrav på højre side af
vejen. Den ejedes af Selma og Henning Dalgård Han-
sen. Der er endnu folk der kan huske, da der var en stor
maskine som harpede grus. Der er kørt mange hundrede
bilfulde sand og grus ud af graven.
Henning Dalgård Hansen havde 3 store lastbiler med an-
hænger. De var malet gule, og jeg plejer at sige, at enten
vi kørte til Herning eller til Århus, så mødte man de store
gule »Scania Vabis« lastbiltræk. Han var også ejer af Asp
Maskinstation, og de havde flere Clayson mejertærskere
og mange andre maskiner. Den 14. maj 1970 kl. 5 mor-
gen kom der 4 møgspredere og begyndte at læsse møg
med traktor, hvorpå der var monteret en »Salteslæsser«. Foråret var meget sent i 1970.

Markkort ca. 1870

Vi kører oven for bakken og holder ind til siden, og vi lader øjnene vandre hele horisonten rundt.

Mod nord ser vi den store kyllingefarm, som ejes af Iytte og Frederik Gade, »Østermark« som har haft maskinstation i 25 år, og holdt op i 2003, for så derefter at være entreprenør m.m. ejes af Dorrit og John Henriksen.

Den høje hvide kornsilo på »Øster Birkild« hvor Tove og Erik Bech Jakobsen bor, blev 2008 solgt og flyttet op til Frederik Gade. Gården »Nørmark«, med alle de store kvægstalde, ejes af Ellen og Johannes Tang Nielsen.

2007 blev der bygget en ny stor løsdriftstald på 3600 kvm, på »Nørre Birkild«. Her er det Charlotte og Poul Dissing der bor, og ejer gården sammen med Sonja og Gustav Byskov Nielsen. Vi ser mod vest de tre 660 watt Vestas møller, mod nord de otte 1000 watt Bonus møller opsat foråret 2000, mod øst fire Bonus møller på 1000, watt. Aftensolen kan skinne på møllerne, og det ser vældig godt ud, når solen skinner på vingerne. Længere ude i horisonten er der 30-40 store vindmøller, og det gælder i dag, som Peder Christensen skrev i 1959: »Her ser vi kun fremgang«.

Først skal vi læse lidt om gamle dage i Birkild og omegn. Peder Christensen skrev i 1959, at han havde artikler med af Peder Frøjk, Linde, vist skrevet i 1936. Jeg har sat nye artikler, billeder og ny viden ind imellem, så man bedre kan forestille sig den gamle tid.

Jeg vil skrive om mejeri og mælkekørslen og de mange leverandører. I 1968 var der 193, som leverede sødmælk til Linde Andelsmejeri, og nu i 2007 er der kun 12-14, der leverer mælk til Arla Foods, og man skal langt omkring for at tælle så mange. Den udvikling er svær at forstå, alle de gårde og ejendomme, der fik deres indtægter fra køer og grise. Nu kommer der en 30-40 tons ståltankbil og henter mælk hver anden dag. Der er kun Nørre-Birkild og Nørmark som leverer mælk og det er til Arla-Foods i Holstebro.

Mejeriet

I 1886 blev der bygget et nyt mejeri, Fousing Andelsmejeri. Der var tilmeldt 15 interesserede i Asp, men der var mindst 60 gårde + 89 gårde i Fousing, Ølby og Vejrum. Mælkekørslen skulle begynde 15. maj 1886.

Min svigerfar, Johannes Sakariasen (født 1922 i Rødekrohus i Hestbæk, død 1998) fortæller om mælkekørslen i Hestbæk ca. 1927-30:

Mælkekusken, Jens Pejser, begyndte kl. 6 ved Søndermark Hestbæk, så blev Sivekjærs mælk hentet, derefter

Gård	Ejer	Alder	Titel	Jord lands	skæppe	fj.	alb.
Frøstegård	Lauget Nielsen	42	gdr.	3	6	1	2
St. Barby	Peder Nielsen	46	-	2	-	3	14
Lille Marby	Knud E. Pedersen	37	-	-	-	-	-
Kringeltoft	Lauget Skou	64	huus.	-	4	3	24
Vestermark	Peder Kristensen	52	gdr.	-	-	-	-
Gataby	Niels Pedersen	41	-	4	4	2	4
Gategård	Kristian Pedersen	30	-	1	1	1	4
Munksgård	Peder Pedersen	70	-	6	3	2	1
Skærsdal	Niels Pedersen	39	-	5	4	3	14
Borg	Anders Madsen	59	-	2	6	2	14
Lengrav	Martin Kornsgård	44	-	3	-	2	24
Alstoft	Kr. Pedersen Odde	-	huus.	-	-	1	2
Møreløft hus	Kristen Pedersen	44	-	-	4	-	-
Borg	Thomas Jensen	-	gdr.	-	1	2	24
	Anders Kr. Kristensen	-	-	-	4	1	24

Bygning af Fousing Andels Mejeri

Elias Madsens, Klemmens. Laurits Byskovs, hans egen mælk, Nr. Hestbæks, Øster Hestbæk, Nyholm og Rødebro. Hvis Kre Lind havde mælk, havde han det med på sin cykel, når han kørte på arbejde i skoven og så igen med hjem fra arbejde om eftermiddagen. Han boede jo langt ude og kunne ikke få optagelse på mælkeruten. Så tog han selv mælketuren et år og så skulle den nye mælkekusk hente hans mælk. Efter Kre Lind blev Engbæks mælk hentet, så Lundtoft (det var Hornstrups ejendom senere), så Rasmus Thusgård, der bor Peder Jakobsen i dag (politibetjent).

Så gik den lange tur tilbage til mejeriet igennem Birkild - Asp til Fousing Andelsmejeri, og når mælken var skummet gik det den modsatte vej, hvor han ca. var fremme 12.30. Fousing Mejeri skummede ikke mælk om søndagen, så lørdag middag, når mælketuren var slut ude

Mandag den 5. April d.Å. Kl. 2 Eftermiddag, afholdes ved Fousing Skole Bortakkordering af Mur-, Tømrer- og Snedkerarbejdet samt en 21 Alen Høj Dumpkorsten, til Opførelse af et Andelsmejeri i Fousing. Ilgeledes bortakkorderes Mejeriets Mælkekørsel for et år fra 15. Maj d.Å. og Kørsel af Sten, Grus og Sand.
Lysthavende indbydes.
Ved nævnte Mejeri kan en dygtig Mejerist eller Mejeske fra Plads. Gode Anbefalinger Forlanges.
P.B.V.
M. K. Nielsen

Fousing Andels Mejeri

Ny smørpakkemaskine 1961. Fousing Andels Mejeri 1964

ved Søndermark, havde han en aftale med manden, at hesten blev spændt fra og så cyklede Jens Pejser hjem. Men når eftermiddagen gik på hæld 17.30, begyndte han igen at samle mælken og gentog hele det slidsomme arbejde med spande op på vognen, til mejeriet og tilbage. Det var selvfølgelig kun i de varme sommermåneder, hvor solen stod højt på himlen, med meget varmt vejr. Nej, da var der ingen køletanke. Og mælken kunne let blive sur.

Linde Mejeri

Efterhånden var der så meget mælk, og der var langt med heste for mælkekusken til Fousing Andelsmejeri, at det blev besluttet at bygge et nyt andelsmejeri. Så i 1937 blev mejeriet i Linde bygget. Der var store diskussioner om,

hvor det skulle ligge, og placeringen blev ikke den aller bedste, særlig om vinteren da bakken vest for Linde by havde en stor stigning fra Vilhelmsborgvej. Så om vinteren skulle hestene brædes med søm, så de kunne stå fast, når det var glat. Man slog et antal specielle søm op igennem hesteskoene. Vognene var stivvogne med træhjul og jernramme trukket af heste. Der var noget jernrækværk på vognene. Det var hårdt ved mælkespandene, men nødvendigt for at de ikke skulle falde af, vejene var jo grusveje og ikke altid for jævne. Senere blev hestene afløst af traktorer og store vogne med gummihjul.

Mælkekuskene var mest husmænd, der ikke havde ret meget landbrugsjord, og gerne ville tjene nogle penge, så fik de også udnyttet hestene lidt bedre. Om vinteren på de lange ture, var det mørkt, når mælkekusken kørte hjemmefra om morgenen, og tit i dårligt vejr med sne og frost, i mørke dage kunne lyset være tændt, før han nåede

Fousing Andels Mejeri, 1964.
Mælkekusk Frede Pedersen

Fousing Andels Mejeri, 1964. Georg Pedersen

hjem igen. Der var enkelte mælkekuske som kørte med heste også efter 1960.

Da traktorerne afløste hestene blev det en stor lettelse. Nu var det dem, der trak vognene. Man kunne købe store fladvogne, beregnet til mælkespande. Her i Birkild har flere kørt mælk. Henry Pedersen, Børge Stefansen, Ejnar Henriksen, Alfred Nielsen, Svend Pedersen og Marius Lauersen, Chr. Peder Pedersen (Falkenberg) m.fl. Første marts 1966 købte Fousing Andelsmejeri 2 nye Ford Trade mælketankbiler af rustfri stål, og der blev ansat 2 mænd til at køre dem. På Fousing Andelsmejeri blev der i 1962 ansat nyt bestyrerpar Gunner Pedersen og hans kone Margit. Der blev anskaffet en ny maskine, som kunne pakke Lurpaksmør.

I Linde var der i 1968 en ældre mejeribestyrer Johannes Boysen på 58 år, så de 2 mejeribestyrere i Linde og Fousing blev enige om en sammenlægning, og sådan blev det. Første oktober 1968 var skæringsdagen. Fousing Andelsmejeri blev nedlagt og solgt for vist 80.000 kr. Gunner og Margit flyttede ind på mejeriet i Linde. Der blev indkøbt en ny Scania Vabis mælketankbil med Kaj Pedersen som chauffør, så nu skulle 3 mælketankbiler hente

mælk fra de 192 leverandører. Der havde været mange flere mælkeleverandører til de to andelsmejerier, men der var nogle landmænd, der benyttede lejligheden til at melde sig ud, enten for at sælge og gå over til svin eller bare holde sig til kornavl. Mælkekuskene, både dem der havde kørt med heste, traktor og mælketankbil, havde tit de sidste nyheder at fortælle. De blev flere gange om dagen budt på kaffe, så fik bønderne deres nysgerrighed stillet.

Når mælkekusken kom med returspanden fra mejeriet, var der med et stykke kridt skrevet dagens leverance på mælkespanden. Så kunne man bedre følge med i, om det gik op eller ned med mælken.

Der var tit en spand med en slant kærnemælk, der kunne være store smørklatter i. Jo det blev dejlig kærnemælksuppe, og der blev drukket meget kærnemælk.

Der blev boret efter vand på Linde Andelsmejeri, og der blev lagt jordledning ned til »Lauralyst« i Linde, anskaffet aluminiumsrør, så spildevandet blev vandet ud på marken og ikke i Linde bæk.

Efterhånden blev der kørt mælk fra Linde Mejeri ud til HOCO-Holstebro. Mælkekondenseringsfabrik, som Linde Andels Mejeri var medejer af.

Regnskab for Linde Andelsmejeri

4. oktober 1965 til 30. september 1966

Generalforsamling afholdes i Linde skole mandag den 31. oktober kl. 19.30 med følgende dagsorden:

1. Beretning.
2. Regnskab.
3. Valg af 3 bestyrelsesmedlemmer.
4. - - 1 suppleant.
5. - - 1 revisor.
6. - - 1 suppleant.
7. Eventuelt.
8. Efterbetaling.

Bestyrelsen.

Linde Andels Mejeri

Nr.	Navn	kg mælk	Nr.	Navn	kg mælk
2	Fr. Rebbe	36.555	78	A. Poulsen	35.908
3	Skarhøjgaard	97.388	79	Offergaard	44.539
4	H. Pedersen	36.220	80	Savndahl	39.348
5	E. Sebjerg	27.247	81	Ove Øgendahl	42.063
6	N. Hestbæk	25.518	82	Chr. Skov	34.258
7	Lilleborg	48.116	83	P. Christensen	23.746
8	Vandborg	18.020	84	Nørby Dahl	94.867
9	J. Vandborg	39.865	85	P. Mikkelsen	47.508
10	B. Mathiesen	22.284	86	Chr. Støvring	16.817
11	Johs. Thomsen	82.171	87	Ludvigsdahl	41.282
12	P. Pedersen	49.924	88	Sigv. Jacobsen	65.532
13	A. Kristiansen	18.512	89	Møller	31.938
14	K. Bykov	55.787	90	Dalgaard	37.907
15	Sdr. Hestbæk	58.397	91	V. Olsen	20.691
16	Lindbjerg	52.971	92	Søren Bruu	41.877
17	Engbæk	61.848	93	Chr. Ryttersgaard	29.065
18	Lundholt	55.854	94	Jens Mikkelsen	41.416
19	P. Sønderby	7.897	95	S. Slyk	26.959
20	M. Frøjk	54.046	96	Johs. Bodker	52.022
21	L. Pedersen	41.318	97	H. Klit	50.275
22	E. Seijersen	54.945	98	B. Pedersen	20.835
23	P. Pedersen	67.426	99	N. P. Støvring	17.066
24	H. Berelsen	24.676	100	H. Rahech	92.920
25	Torben Kristensen	47.601	101	Jens Klit	8.223
26	Skydsgaard	19.209	102	G. Andersen	18.588
27	V. Sørensen	108.422	103	Edv. Sandholm	27.358
28	Sivikjer	50.381	104	Chr. Pedersen	26.349
29	P. Jakobsen	82.759	105	E. Henriksen	52.748
30	L. Bykov	55.319	106	Falkenberg	1.591
31	Jens P. Kvistgaard	87.302	107	A. Knudsen	86.918
32	Ndr. Hestbæk	65.091	108	F. Hedegaard	79.556
33	M. Mølsen	29.147	109	H. Konstrup	72.476
34	H. Kristensen	22.244	110	J. Groth	32.565
35	E. Frøjk	1.264	111	Chr. Poulsen	34.072
36	H. Pedersen	19.242	112	Nørmark	72.242
37	J. P. Økernstrøm	20.905	113	Nørkjer	36.724
38	Georg Pedersen	39.538	114	S. P. Laurvén	3.552
39	Chr. Øgendahl	16.090	115	Jens Knudsen	9.494
40	Nørgaard	66.712	116	R. Nørgaard	34.008
41	P. Frederiksen	25.150	117	Jakobsen	26.907
42	G. Bykov	53.106	118	V. Villadsen	51.020
43	Jens Billberg	49.254	119	H. Bech	27.298
44	Elbrond	24.181	120	Dalbjer	4.352
45	Chr. J. Mikkelsen	54.713	121	H. Jacobsen	18.562
46	Lille Buskgaard	17.740	122	H. Nørgaard	25.775
47	Buskgaard	37.731	123	M. Kvistgaard	41.254
48	P. Madsen	20.115	124	J. Nielsen	17.547
49	Laurids Jørgensen	24.569	125	L. Lind	45.455
50	Jens Hansen	39.812	126	H. Skougaard	3.508
51	M. Lund	21.146	127	H. Jacobsen	45.391
52	Lindahl	29.580	128	Oluf Jacobsen	29.880
53	J. Stefansen	21.235	129	Carl Baarstrøm	43.154
54	H. Slyk	21.251	130	Carl Hansen	62.075
55	Stougaard	44.799	131	Krøgaard Larsen	38.411
56	Østergaard	68.529			
57	Damtoft	53.049			
58	Sønderlund	27.237			
59	Johs. Slyk	32.296			
60	A. Møller	44.728			

Birkildboerne

Første år efter at leverandører fra Fousing Andels Mejeri blev andelshavere på Linde Andels Mejeri

Samlet oversigt

Linde Andelsmejeris regnskab

27. september 1968 til 31. oktober 1969

PASSIVER

Lån hos Jysk Grøntforbrændelsesforening	4.166,57	8.412,23
Lån hos Linde Andelsmejeri	195,64	20.000,00
Lån hos Andelsbanken, nr. 44019-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	9.050,04	4.799,26
Lån hos Andelsbanken, nr. 44019-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	107,77	
Forspare af lån	4.377,33	
Lån hos Andelsbanken, nr. 44019-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	13.703,39	16.635,27
Lån hos Andelsbanken, nr. 44020-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	140,54	
Lån hos Andelsbanken, nr. 44020-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	1.028,64	
Lån hos Andelsbanken, nr. 44020-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	37.435,40	22.300,00
Lån hos Andelsbanken, nr. 44020-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	444,14	
Lån hos Andelsbanken, nr. 44020-4, overført fra Fousing A/M, 27/9-68	13.777,80	
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	105.000,00	89.000,00
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	16.000,00	
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	84.709,00	73.000,00
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	12.100,00	
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	9.000,00	7.000,00
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	3.000,00	
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	20.000,00	19.000,00
Opbeholdt af lån i Andelsbanken	2.000,00	
Lån hos M. L. U., overført fra Fousing A/M, 27/9-68	243.000,55	
Lån hos M. L. U., overført fra Fousing A/M, 27/9-68	47.344,04	
Lån hos M. L. U., overført fra Fousing A/M, 27/9-68	8.013,24	
Lån hos M. L. U., overført fra Fousing A/M, 27/9-68	360.240,91	
Kapitalindskud af lån	829,79	48.022,45
Kapitalindskud af lån	47.192,96	48.410,82
Kapitalindskud af lån		8.013,24
Kapitalindskud af lån		47.192,96
Kapitalindskud af lån		4.166,57
Kapitalindskud af lån		491.509,83
Kapitalindskud af lån		4.014,12
Kapitalindskud af lån		1.091.012,29

Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68

Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68

Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68

Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68

Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68

Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68

Leverandørliste

Nr.	Navn	Kr.	Beløb	Nr.	Navn	Kr.	Beløb
1	John Sjøk	27.014	11,7	55	Kristine Poulsen		
2	Martin Søren	94.845	10,2	56	Niels Poulsen		
3	Peder Christensen	27.204	12,0	57	Jakob Borg		
4	Hans Peter Jensen	69.557	11,9	58	Martin Laurson		
5	John Sørensen	90.048	11,9	59	Einar Jensen		
6	John Sørensen	42.705	11,9	60	Rich. Norgil		
7	Sigurd Sjøk	51.543	12,0	61	John Knudsen		
8	John Sørensen	54.503	12,0	62	Abel Knudsen		
9	Chr. Rasmussen	66.491	11,9	63	John Knudsen		
10	John Sørensen	115.357	11,9	64	John Knudsen		
11	Lage Olsen	24.529	11,9	65	John Knudsen		
12	Hakon Rasmussen	33.776	12,0	66	John Knudsen		
13	Børge Poulsen	65.097	10,5	67	John Knudsen		
14	Norby Dahl	70.075	11,2	68	John Knudsen		
15	Hans Ove Møller	26.978	11,4	69	John Knudsen		
16	Niels P. Størring	71.310	11,8	70	John Knudsen		
17	Olaf Jakobsen	37.140	11,8	71	John Knudsen		
18	Harry Jakobsen	68.798	11,5	72	John Knudsen		
19	John Jakobsen	29.795	11,7	73	John Knudsen		
20	Børge Jakobsen	48.542	11,6	74	John Knudsen		
21	E. Møller	19.284	11,9	75	John Knudsen		
22	John Jensen	74.736	11,8	76	John Knudsen		
23	John Jensen	29.854	11,8	77	John Knudsen		
24	John Jensen	13.174	11,0	78	John Knudsen		
25	John Jensen	95.017	11,6	79	John Knudsen		
26	John Jensen	29.602	11,9	80	John Knudsen		
27	John Jensen	28.015	11,7	81	John Knudsen		
28	John Jensen	42.776	12,0	82	John Knudsen		
29	John Jensen	155.755	11,8	83	John Knudsen		
30	John Jensen	41.316	11,8	84	John Knudsen		
31	John Jensen	41.432	11,7	85	John Knudsen		
32	John Jensen	42.307	12,0	86	John Knudsen		
33	John Jensen	59.080	11,9	87	John Knudsen		
34	John Jensen	31.794	11,5	88	John Knudsen		
35	John Jensen	49.552	11,7	89	John Knudsen		
36	John Jensen	4.804	8,1	90	John Knudsen		
37	John Jensen	32.728	11,5	91	John Knudsen		
38	John Jensen	20.341	11,1	92	John Knudsen		
39	John Jensen	25.483	11,5	93	John Knudsen		
40	John Jensen	22.608	11,9	94	John Knudsen		
41	John Jensen	41.532	10,6	95	John Knudsen		
42	John Jensen	32.410	10,6	96	John Knudsen		
43	John Jensen	49.489	13,9	97	John Knudsen		
44	John Jensen	40.373	11,5	98	John Knudsen		
45	John Jensen	15.556	10,6	99	John Knudsen		
46	John Jensen	19.419	11,6	100	John Knudsen		
47	John Jensen	17.601	11,8	101	John Knudsen		
48	John Jensen	86.184	11,0	102	John Knudsen		
49	John Jensen	43.744	11,0	103	John Knudsen		
50	John Jensen	103.780	11,6	104	John Knudsen		

1. klasse = 12 points
2. klasse = 10 points
3. klasse = 8 points
4. klasse = 6 points

1. klasse = 12 points
2. klasse = 10 points
3. klasse = 8 points
4. klasse = 6 points

1. klasse = 12 points
2. klasse = 10 points
3. klasse = 8 points
4. klasse = 6 points

1. klasse = 12 points
2. klasse = 10 points
3. klasse = 8 points
4. klasse = 6 points

INDTÆGT

Indtægt af salg af mælk	434.551,48	699.911,40
Indtægt af salg af smør	9.713,42	247.227,51
Indtægt af salg af ost	1.390.797,98	2.106,77
Indtægt af salg af andre varer	7.735,42	231.141,81
Indtægt af salg af andre varer	7.796.425,15	104.162,95
Indtægt af salg af andre varer	20.874,51	19,00
Indtægt af salg af andre varer	20.874,51	81,50

G. J. Pedersen
Jens Sørensen
Einar Jensen

AKTIVER

Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	204.500,00	204.500,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	70.000,00	70.000,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	30.180,00	30.180,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	18.018,11	18.018,11
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	322.696,97	322.696,97
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	100.696,97	100.696,97
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	65.305,50	65.305,50
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	64.400,00	64.400,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	69.121,56	69.121,56
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	14.028,13	14.028,13
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	225.719,21	225.719,21
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	54.719,21	54.719,21
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	140.000,00	140.000,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	105.252,50	105.252,50
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	54.152,50	54.152,50
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	1.000,00	1.000,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	1.110,00	1.110,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	38.484,50	38.484,50
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	202,00	202,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	13.160,00	13.160,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	238.253,00	238.253,00
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	49.913,70	49.913,70
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	51.786,39	51.786,39
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	1.365,43	1.365,43
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	307.284,78	307.284,78
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	108.547,26	108.547,26
Andelsbanken - overført fra Fousing A/M pr. 27/9-68	1.00,00	1.00,00

Gensidigforpligtelse
Kommuneforpligtelse

Kr. 35.000,00
Kr. 4.500,00

1.091.012,29

Linde Andels Mejeri, 1937 – 1984

Birkildhistorie fra den 7. februar 1980

Der var snestorm over Danmark om aftenen den 6. februar, og sneplovene kørte den 7. ca. kl. 9 om formiddagen. Da det var blevet lyst, og vi så den megen sne, som var føjet i dynger om natten, så alting håbløst ud.

Jeg ringede til Asp Maskinstation og bestilte en sneplov, for at få vores vej ryddet inden mælketankbilen kom. Jeg ringede til Linde Andels Mejeri og sagde, at de ikke kunne køre op til os før sneploven havde været her. Men da sneploven kom fra Asp, holdt den tilbage for mælkebilen, som kom fra Linde, og da den drejede op af vores vej, kørte den helt fast i snemasserne. Et øjeblik efter kom en militærjeep og mandskabet spurgte, om vi manglede hjælp, og det gjorde vi.

Birkildhistorie 7. februar 1980

Han gav så ordre over radioen, og der kom en stor kampvogn og trak mælkebilen fri. Kampvognen havde både en stor kanon og en maskingeværsskytte i tårnet, (der var vintermanøvre), så det var nok også en oplevelse for soldaterne. NB – børnene var ikke i skole i 2 dage.

Mælketankbil, Kaj Mørk Andersen, 1978

Nogle leverandører var utilfredse med afregningsprisen på mælk fra Linde Mejeri og i 1983 - 84 blev det pålagt bestyrelsen at forhandle om sammenlægning med MD (Mejeriselskabet Danmark). Ved en ekstraordinær generalforsamling, som blev holdt den 13. marts 1984, blev der truffet beslutning om mejeriets sammenslutning med MD a.m.b.a. Der var 49 ja-stemmer, 11 nej-stemmer, og der var 6 blanke stemmesedler. Denne beslutning udløste retten til for de andelshaveres vedkommende, som ikke ønskede deres medlemskab overført til MD, at melde sig ud af Linde Andelsmejeri med virkning fra sammenslutningstidspunktet. (se billede 24 side 18)

Disse andelshavere skulle afgive deres udmeldelse til Linde Mejeris formand Andreas Jakobsen, senest den 4. april 1984. Vi skulle betale 4-6 øre pr. kg leveret mælk i 2 år for at komme med, men det blev kun et år, for andre mejerier kom med gratis. Senere leveredes konsummælk. Kærnemælksspanden kom væk og syrnet returnmælk blev

ikke tilbageleveret til bønderne, men brugt til mælkepulver, som eksporteredes til mange lande. (se billede 25 side 18)

Linde Andelsmejeri skummede mælk sidste gang 24. juni 1984, og den 25. juni 1984 blev mælken kørt til Holstebro mejeri (Mejeriet Danmark). MD's formand Kristian Jensen rundede 70 år. Han var hårdhudet og ønskede ikke at gå ud i diskussion om personligheder.

Linde Andelsmejeri blev solgt til Jørgen Jensen, Linde, som ejede Rense og Malercentralen i Linde. Jørgen Jensen har indrettet malerværksted i lokalerne med udsugning i den 25 meter høje skorsten. Danmarks ældste andelsmejeri er også solgt, det er Hjedding Andelsmejeri ved Varde fra 1882. 1. oktober 1997 var det slut, og der er sammenslutning med MD Foods. (se billede 26 side 18)

Andre mejerier blev brugt til autoværksteder, Struer Andelsmejeri kom til at rumme Struer musikskole med hjælp fra arkitekt Per B. Clausen. Møller Nielsens Tegnestue var der og fortalte om ombygningen. Den blev indviet den 9. marts 1999.

Der var mange mejerier, der slog sig sammen med MD. Der kom mælkekvote i 1985.

Mælkekrig imellem MD og Kløver Mælke mejerierne i 1988.

Nyt navn til MD - mejeriselskabet, navneforandring i oktober 1988 til »MD Foods«. (se billede 27 side 18)

I 1999 går MD sammen med Kløver mælk. Oplæg til fusion mellem Arla og MD forsætter i 1999 og navnet »Arla Foods» bliver en realitet. (se billede 28 side 18)

Mælketankbilschauffør Frede Vandborg kunne altid gå i fred for hundene, når han hentede mælk på gårdene, han gik ikke og kælede med dem. Kaj Mørk Andersen, Chr. Jørgen Mikkelsen, Peter Mathiasen, Jens Sandholm, Kaj Pedersen. Man sagde at når Kaj var ved at køre fast i en snedrive, brugte han mælken i tankbilen. Han kom næsten altid fri. Det var et savn, da der ikke kom syret returnmælk til kalvene, men så kunne man købe proteinfoder på Linde og Asp foderstof samt flere steder i området.

Stormejeri kom nu på plads. Nordens 2 største mejerier går sammen og danner Arla Foods. Sammenlægningen sker fra den 17. april 2000. Der er 18.000 mælkeleverandører i Danmark og Sverige. Arla Foods får 19.000 medarbejdere. Mælkeleverandørerne er med årene blevet meget mindre, og der er langt imellem landbrugene, der har malkekvæg.

Kontrolforeningen

I 1936 oprettedes en kontrolforening »Ølby-Asp-Fousing«. Henry Nørby, Fousing, blev den første kontrolassistent. Han skulle veje og gaberere, måle mælkens

indhold af fedt %, siden fulgte bl.a. Kristian Riis og Henry Damsgård. (se billede 29 side 19)

Den første bestyrelse var Magnus Frøjk og Diderik Stamp, Linde, Magnus Schubert og Ejner Dahl, Fousing og Peder Linde. Foreningen eksisterede til 1976. Der var både A, B, og C kontrol, det vil sige, at A kontrol kom kontrolassistenten og tog alle mælkeprøverne ca. en gang om måneden, vejede mælken og tog fedt %. B kontrol kom kontrolassistenten kun hver anden eller hver tredje gang. C kontrol kom assistenten kun og hentede prøverne for at fedtbestemme det. I 1966 hed kontrolassistenten Kristian Gade og boede i Linde, som nabo til Linde Foderstof. Den sidste formand var Erik Bech Jakobsen, Birkild, fra 1970 til 1976. Regnskabet var meget besværlig, kontrolassistenten Kristian Riis, der boede i et hus lige over for Fousing gamle elværk, fik udbetalt sin månedsløn fra Asp-Fousing Sparekasse. Forsikringer og reservedele betalte formanden med en check, og det kunne godt være vanskelig at få beløbene til at stemme. Udgifterne blev også efterhånden så høje, at det kneb økonomisk. Det var jo ikke alle landmænd, der fik deres køer kontrolleret. »Sønder Birkild« »Nørmark«, »Nørkjær« og »Laurelyst« havde ingen kontrol med foder, mælkemængde og fedt %, men de klarede sig da lige så godt, tror jeg nok. Resen-Humlum og Asp-Fousing holdt et fælles bestyrelsesmøde i »Over Bredalsgård« i Humlum med det resultat at Resen-Humlum og Asp-Fousing kokontrolforeninger slog sig sammen og dannede foreningen »Struerregns Kontrolforening«.

Den nye bestyrelse bestod af formanden Thorvald Bech Jørgensen, »Overbredalsgård«, Humlum, Kristian Akstrup, Ølby, Erik Bech Jakobsen »Øster Birkild«, Asp, Henning Sørensen, »Nørre Markholm« Resen og Hans Jensen, »Overgård«, Resen. (se billede 30 side 19)

Senere i 1984 blev der igen en sammenlægning »Nord-vest«. Den bestod af flere kontrolforeninger i Vestjylland. Der blev lavet nye vedtægter med 13 punkter, og kontrolassistent Henry Damsgård fra Resen kom på en livslang opgave med at kontrollere køer og sætte gule øremærker i de nyfødte kalve, så de hver havde deres CKR nr. (eks.: Erik Bech Jakobsen på »Øster Birkild« Birkildvej 12 i Asp, havde DK-059439 kalven kunne have 01263). Før de gule øremærker blev der med en øremærketang klippet et nr. i ørerne på de nyfødte kalve. Der var forskellige tal både for oven, for neden og i ørespiden, både i højre og venstre øre. Der kunne også klippes et rundt hul i hvert øre, som var 50 og 100. Der kom mange øremærker i et helt arbejdsliv. I de sidste år kørte kontrolassistenten på mejeriet for at tage prøverne, der havde de jo også varmt vand i rigelig mængder, og det kunne godt være et problem, når landmanden også skulle rengøre sit malkeanlæg, og måske skulle kalvene have sødmælkserstatning. (se billede 31 side 19)

Billede 26: Linde Andels Mejeri
solgt ældre tankbil, 1980

Føl. *hunder.* den *15. marts* 1980.

Regning Nr. 288

for *Mr. J. Birk Jakobsen, Birkild*

Linde Andelsmejeri
Vilhelmsborgvej 58
7500 Holstebro
Telf. 07-46 70 08

fra *Mr. J. Birk Jakobsen*

Tankbilspræmie 1500 -

Hans 303 75

1/4 1803 75

Tilfald den 46.

Billede 24: Mælkeafregning
fra Linde Andels
Mejeri, 1966

161

Alfregning fra Linde Andelsmejeri

Prøve	Ydelse	Pris	Samlet
1	100	100	100
2	100	100	100
3	100	100	100
4	100	100	100
5	100	100	100
6	100	100	100
7	100	100	100
8	100	100	100
9	100	100	100
10	100	100	100
11	100	100	100
12	100	100	100
13	100	100	100
14	100	100	100
15	100	100	100
16	100	100	100
17	100	100	100
18	100	100	100
19	100	100	100
20	100	100	100
21	100	100	100
22	100	100	100
23	100	100	100
24	100	100	100
25	100	100	100
26	100	100	100
27	100	100	100
28	100	100	100
29	100	100	100
30	100	100	100
31	100	100	100
32	100	100	100
33	100	100	100
34	100	100	100
35	100	100	100
36	100	100	100
37	100	100	100
38	100	100	100
39	100	100	100
40	100	100	100
41	100	100	100
42	100	100	100
43	100	100	100
44	100	100	100
45	100	100	100
46	100	100	100
47	100	100	100
48	100	100	100
49	100	100	100
50	100	100	100
51	100	100	100
52	100	100	100
53	100	100	100
54	100	100	100
55	100	100	100
56	100	100	100
57	100	100	100
58	100	100	100
59	100	100	100
60	100	100	100
61	100	100	100
62	100	100	100
63	100	100	100
64	100	100	100
65	100	100	100
66	100	100	100
67	100	100	100
68	100	100	100
69	100	100	100
70	100	100	100
71	100	100	100
72	100	100	100
73	100	100	100
74	100	100	100
75	100	100	100
76	100	100	100
77	100	100	100
78	100	100	100
79	100	100	100
80	100	100	100
81	100	100	100
82	100	100	100
83	100	100	100
84	100	100	100
85	100	100	100
86	100	100	100
87	100	100	100
88	100	100	100
89	100	100	100
90	100	100	100
91	100	100	100
92	100	100	100
93	100	100	100
94	100	100	100
95	100	100	100
96	100	100	100
97	100	100	100
98	100	100	100
99	100	100	100
100	100	100	100

Billede 25:
Mælkeafregning fra Linde
Andels Mejeri, 1970

1225 LINDE A/MEJERI

12.03.1970

Prøve	Ydelse	Pris	Samlet
1	100	100	100
2	100	100	100
3	100	100	100
4	100	100	100
5	100	100	100
6	100	100	100
7	100	100	100
8	100	100	100
9	100	100	100
10	100	100	100
11	100	100	100
12	100	100	100
13	100	100	100
14	100	100	100
15	100	100	100
16	100	100	100
17	100	100	100
18	100	100	100
19	100	100	100
20	100	100	100
21	100	100	100
22	100	100	100
23	100	100	100
24	100	100	100
25	100	100	100
26	100	100	100
27	100	100	100
28	100	100	100
29	100	100	100
30	100	100	100
31	100	100	100
32	100	100	100
33	100	100	100
34	100	100	100
35	100	100	100
36	100	100	100
37	100	100	100
38	100	100	100
39	100	100	100
40	100	100	100
41	100	100	100
42	100	100	100
43	100	100	100
44	100	100	100
45	100	100	100
46	100	100	100
47	100	100	100
48	100	100	100
49	100	100	100
50	100	100	100
51	100	100	100
52	100	100	100
53	100	100	100
54	100	100	100
55	100	100	100
56	100	100	100
57	100	100	100
58	100	100	100
59	100	100	100
60	100	100	100
61	100	100	100
62	100	100	100
63	100	100	100
64	100	100	100
65	100	100	100
66	100	100	100
67	100	100	100
68	100	100	100
69	100	100	100
70	100	100	100
71	100	100	100
72	100	100	100
73	100	100	100
74	100	100	100
75	100	100	100
76	100	100	100
77	100	100	100
78	100	100	100
79	100	100	100
80	100	100	100
81	100	100	100
82	100	100	100
83	100	100	100
84	100	100	100
85	100	100	100
86	100	100	100
87	100	100	100
88	100	100	100
89	100	100	100
90	100	100	100
91	100	100	100
92	100	100	100
93	100	100	100
94	100	100	100
95	100	100	100
96	100	100	100
97	100	100	100
98	100	100	100
99	100	100	100
100	100	100	100

MD FOODS.

LEV. 00159439

KOMÆLK 1101 L

Temp. 5.1 °C Tid 1985/10/01 10:14

Chimf. 7732 Prøvnings 0000159439

Billede 28: Afhentning af
sødmælk 19. januar 1996

Billede 27: Kvalitetsseddel 1997,
MD Foods

KVALITETSSSELDEL

Mejeri 0001

MD FOODS AMBA, 8280 VIBY J.

0001 59439 771/209

ØSTER BIRKILD

ERIK BECH JAKOBSEN

BIRKILDVEJ 12 ASP

7600 STRUER

Kvalitetser

Cellulose

Resultat 120.000

Klas 1X

Bemærkning

Udsag dato 29.04

Afreg. 19

2 måneders gns. totaltim 5.000

3 måneders gns. cellatol 139.000

Tallene er geometriske gennemsnit for de angivne perioder.

Udsatstidspunkt vil kunne ske efter 3 mdr. med over 100.000 km og/eller 400.000 celler i gen.

(Den endelige dato for eventuel udsatstidspunkt meddeles af LKE.)

Billede 30a: Sammenlægning

Struer-egnens Kontrollforening dannet ved fusion

Kontrollforeningerne i Asp-Fousing og Resen-Humlum har slået sig sammen og dannet en ny forening under navnet Struer-egnens Kontrollforening. Beslutningen blev godkendt på den stiftende generalforsamling fornylig.

- Grunden til, at vi alar de to foreninger sammen, er, at foreningerne hver for sig fik færre køer, og udgifterne bliver jo ikke just mindre, siger den nye forenings formand, gdr. Thorvald Jørgensen, Humlum. Vi håber på længere sigt at kunne gøre driften billigere ved at gå sammen. Der er heller ikke udsigt til, at antallet af køer vil stige. Det har man sørget for med den nye besætning af besættelser.

Til den nye bestyrelse blev valgt gdr. Chr. Akstrup, Ølby, gdr. Erik B. Jacobsen, Asp, gdr. Henning Sørensen, Resen, gdr. Hans Jensen, Resen, og gdr. Thorvald Jørgensen, Humlum. Efter generalforsamlingen konstituerede den nye bestyrelse sig med Thorvald Jørgensen som formand og Henning Sørensen som kasserer.

Det blev oplyst, at gennemsnitsydelsen i Asp-Fousing var steget fra 207 til 209 kilo smørfedt og i Resen-Humlum fra 197 til 198 kg smørfedt. Den nye forening har ca. 95 medlemmer.

Billede 29: Avisudklip fra 1973 eller 1975

Asp, Fousing og Resen-Humlum
Kontrollforening

20-2-76

afholder fælles generalforsamling på Møllegården, Struer, mandag den 23. februar kl. 20. Fælles bestyrelse skal vælges, så medlemmerne bedes møde op.

STRUEREGNENS KONTROLLFORENING

Billede 30b: Sammenlægning

BRUGSEN

LINKE pr. B u r .

TIL VORE MEDLEMMER OG KUNDER!

Som De sikkert vil erindre, har problemet "kontant betaling" været indgående drøftet på brugsforeningens seneste generalforsamlinger. Tendensen til mindre driftsvarsud på grund af mindre indtjening og stigende omkostninger gjorde sig allerede gældende i det forløbne regnskabsår, og vi må konstatere, at denne tendens er fortsat i dette regnskabsår første halvdel.

Indførelse af den almindelige 10% vareafgift "HOMMEN" fra og med 3. juli d. 8, vil givetvis påføre vor forening yderligere omkostninger - såvel inventeringsmæssige som driftsmæssige.

Bestyrelsen har derfor enstemmigt vedtaget, at vor brugsforening for at kunne konkurrere på lige fod med andre forretninger, indfører kontant betaling fra og med 1. juli 1967.

Ved kontant betaling forstås, at samtlige dagligvarer betales af medlemmerne/kunderne ved varens modtagelse i såvel butik som på varer.

For varer som bestindes - brændsel - fyringsolie - traktordiesel og traktorbenzin vil der fortsat være mulighed for at opnå 30 dages kredit.

Varige forbrugsgoder som køleskabe - hjemfrysere - vaskemaskiner oet. leveres som hidtil på BRUGSENS KONTANTBETALING, der især er landets billigste.

Medlemmerne kan, som tidligere, grundlaget for overskudsudbetalingen, vil blive registreret af et specielt kassapparat med såkaldt magnetbånd således, at vore medlemmer ikke skal "sætte mærker".

Leverandører af og vil få leverede og afregnet kontant i ugen efter den pågældende leverance.

Princippet vil altså være, at varerne betales ved modtagelsen. - Når dette er sagt, vil vi samtidig gøre opmærksom på, at leverede varer naturligvis ikke tages med tilbage i tilfælde, hvor vore medlemmer ikke er hjemme, når varevognen kommer - i sådanne tilfælde betales varerne ved næste besøg i brugsen eller på næste varetur.

Skulle det ske, at et medlem kommer i butikken uden at have penge med, vil uddeløren selvfølgelig ikke nægte at udlevere en vare - fremskaffes således vil hun være den samme som med henblik på varaturen.

Det samme vil være gældende for varer der eventuelt ønskes afhentet af skolebørn oet.

Med hensyn til afvikling af eventuel skuld til foreningen, er bestyrelsen fast besluttet på, at ingen medlemmer skal komme i likviditetssvanskeligheder af den grund.

Indtil 1. september d. 8, vil vi ikke drøfte afvikling - i disse 2 første måneder efter indførelsen af kontant, kan medlemmerne indbetale efter lyst og evne.

VORT

Billede 31: Brugsen Linde, maj 1967

Efter 1. september vil uddeløren træffe aftale om afvikling af skuld med hver enkelt medlem - og bestyrelsen ønsker at uddeløre disse afvikler træffe på så måde, der vil kunne accepteres af alle medlemmer, at ingen skal føle sig økonomisk hårdt ramt af afvikling af gammel skuld til vor forening.

Det er bestyrelsens håb, at alle vore medlemmer/kunder vil forstå denne beslutning og træffe efterhånden overvejelser, idet vi ønsker at vore brugsforening fortsat vil kunne leve op til den formål at kunne levere medlemmerne bedste varer til den absolut billigste pris - et krav, som kun kan opnås ved, hvis foreningens drift ligesom tidligere med konkurrente forretningsforhold.

Med venlig hilsen
BESTYRELSEN

Erik Bech Jakobsen er født i »Strandgården« på Venø i 1939, han kom ud og tjene i 1953 og det blev til meget erfaring inden for landbruget.

Han var på Rønde efterskole på Djursland og på Lægård Landbrugsskole ved Holstebro. Han har arbejdet på 10 forskellige gårde i Vestjylland og Salling. Det er en stor ud-

vikling, som er sket i landbruget, særlig i de sidste 50 år. I 1966 købte han 2 ejendomme »Øster Birkild« og »Virkelyst« i Birkild, blev gift med Tove Sakariassen fra Fousing. Erik Bech Jakobsen har skrevet dagbog siden 1953, så der er skrevet mange sider om Birkild. Han har fulgt med i hvad der blev arbejdet med på de andre gårde og ejendomme, og meget af det er blevet skrevet ned.

Der er mange datoer på fødselsdage, bryllupper og begravelser. Bogen er krydret med små historier, fortællinger og beretninger fra dagliglivet, også udenfor Birkild.

Der er beretninger fra Fousing og Linde Andelsmejerier, Asp og Linde Brugsforeninger, fund af flinteredskaber i marken, om traktorer og maskiner og ikke mindst om »BIRKILDBOERNE«.

Fordson Major på arbejde i én af Birkilds roemarker ca. 1967

